

Forfatter: Steffens, Henrich

Titel: Udrag fra Indledning til filosofiske Forelæsninger af Henrich Steffens

Citation: Steffens, Henrich: "Indledning til filosofiske Forelæsninger", i Steffens, Henrich: *Indledning til filosofiske Forelæsninger*, udg. af Johnny Kondrup ; Flemming Lundgreen-Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1996, s. 190. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-steffens01val-shoot-idm140622392796784/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Indledning til filosofiske Forelæsninger

og da hans gravide kone alligevel ikke befandt sig godt i København, følte det som en befrielse, at der i maj 1804 indløb et tilbud fra kongeriget Preussen. Man spurgte, om han ville overtage et nyoprettet professorat i naturvidenskab og naturfilosofi ved universitetet i Halle. Steffens svarede ufortøvet ja, og i august samme år – godt en måned efter at hans kone var nedkommet, og kun få uger efter at barnet var dødt – forlod ægteparret Danmark. Med bureaukratisk omhu blev Steffens ved udrejsen forelagt en regning for de beløb, han ved siden af sine stipendier havde modtaget som "forskud" af regeringen siden 1802 – i alt 850 rigsdaler, at tilbagebetale i halvårige terminer a 50 daler. Først ved greve Schimmelmanns mellemkomst lykkedes det fire år senere at få denne gældspost eftergivet.³⁰

Steffens fik i første omgang to år i Halle, hvor han følte sig meget lykkelig. Her, i januar 1806, blev hans andet barn født. Det var en datter, der fik navnet Clara, og hun var det eneste af i alt fire børn, som fik lov at overleve, skønt hun var sygelig ved fødslen. I Halle sluttede Steffens også et nært venskab med teologen Friedrich Schleiermacher, der samtidig med ham selv var blevet udnævnt til professor ved universitetet. Under påvirkning fra Schleiermacher begyndte den udvikling i kristelig retning, der snart skulle fjerne Steffens fra den monistiske naturfilosofi og ikke blot vække hans syndsbevidsthed, men med tiden gøre ham til bekendende gammellutheraner, dvs. langt mere ortodoks end Schleiermacher selv. Ganske vist beskæftigede Steffens sig efter *Grundzüge der philosophischen Naturwissenschaft* 1806 fortsat med naturvidenskabelige emner – bl.a. markeret ved udgivelsen af det sobre naturfaglige

30. Jf. Steffens' promemoria til Finansdirektionen 5. marts 1808 i *Personalthistorisk Tidsskrift* bd. II (Købh. 1881) pp. 136-138.

værk *Geognostisch-geologische Aufsätze*, 1810, og en *Vollständiges Handbuch der Oryktognosie* i to bånd 1811-15. Men hans interesse koncentreredes stadig mere om samfunds- og historiefilosofi og ikke mindst om religionsfilosofi. Hans udvikling foregik parallelt med Schellings, der også i begyndelsen af 30'erne – mere præcist med året 1809 som omdrejningspunkt – vendte sig fra naturfilosofien mod eksistentielle og religionsfilosofiske problemstillinger. De to ungdomsvener endte endog som professorer ved samme universitet: i Berlin, hvor de fik knap fire år sammen, fra Schellings kaldelse i 1841 til Steffens' død i 1845. Da var de to engang så revolutionære romantikere fælles om en dybt konservativ holdning, en kristelig vilje til at bekæmpe, hvad deres velynder, kong Friedrich Wilhelm IV ("romantikeren på tronen") betegnede som dragesæden fra den hegelske panteisme.

Steffens' tid i Halle blev i første omgang afbrudt af Napoleon, der udtog byen i slutningen af 1806, efter slaget ved Jena. Fordi han frygtede fjendtlige ansig fra universitetet, beordrede kejseren dette lukket, og Steffens stod på ny uden midler til livets opretholdelse. I den situation gjorde han et sidste forsøg på at få ansættelse i Danmark: I februar 1807 opsøgte han kronprins Frederik i Kiel og tilbød sin tjeneste. Kronprinsen svarede, at Steffens var velkommen, da han jo var et godt hoved, som nok kunne bruges; men forelæsninger måtte han ikke holde: "Jeg kan ikke lade Dem læse; [...] De gjør mig mine Undersaatter forrykte."³¹ Da Steffens imidlertid stod fast på, at hans egentlige talent var at forelæse, og at han som promoveret doktor endog havde ret dertil, blev kronprinsen ophidset,

31. *Was ich erlebte* bd. V p. 245, dansk oversættelse (hvorfra citatet er hejlet)
Hvad jeg oplevede bd. V p. 225